

JOLANTA JAKÓBCZYK-GRYSZKIEWICZ

Łódź – miasto malejące. Porównanie z największymi miastami Polski

Zarys treści: W porównaniu do innych miast Polski Łódź charakteryzuje się znacznie gorszymi warunkami demograficznymi prowadzącymi do szybkiej depopulacji miasta. W okresie 1988–2012 Łódź straciła blisko 130 tys. mieszkańców, ponad 15% stanu wyjściowego. Przyczynił się do tego dramatycznie wysoki ubytek naturalny i ujemne saldo migracji, szybki proces starzenia się mieszkańców, silny proces feminizacji i zmiany modelu rodziny. Szanse na rozwój miasta widzi się w ekonomicznym rozwoju opartym na inwestycjach zagranicznych w zakresie firm biznesowych (BPO), wykorzystaniu młodych, wykształconych mieszkańców, awangardowych inwestycjach miejskich i rewitalizacji starych zasobów mieszkaniowych.

Słowa kluczowe: Łódź, wyludnianie się miasta, perspektywy rozwoju

Rozwój liczby ludności Łodzi na tle innych dużych miast Polski

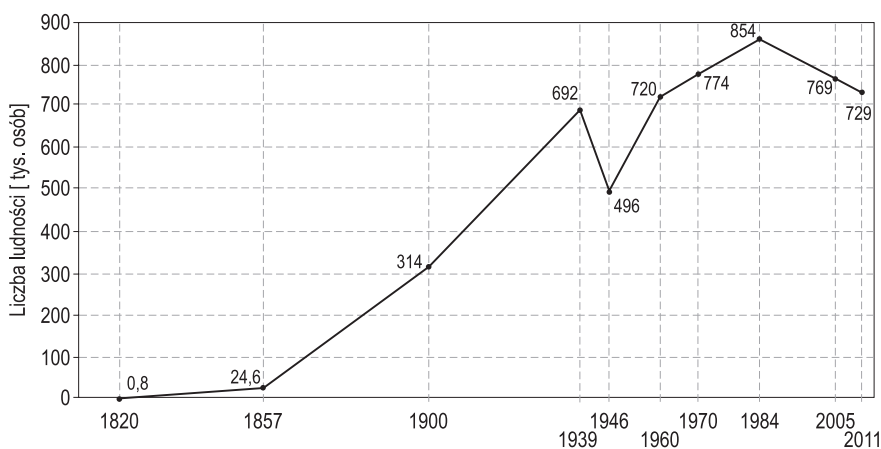
Liczba ludności Łodzi od 1820 r., kiedy to niewielkie miasteczko zamieszkiwało zaledwie 800 osób, gwałtownie rosła, by w końcu XIX w. osiągnąć zaludnienie rzędu 314 tys. (ryc. 1). Przyrost ludności wyniósł więc prawie 400 razy. Tę prawdziwą eksplozję demograficzną, nieporównywalną z żadnym innym miastem europejskim, Łódź zawdzięczała decyzji rządu Królestwa Polskiego. Postanowił on utworzyć w Łodzi, obok średniowiecznego założenia, najpierw osadę sukienniczą, a następnie bawełnianą, co doprowadziło do rozwoju przemysłu i wykreowało miasto na jeden z największych w Europie ośrodków włókienniczych. Rozwój ludnościowy przyrównywany do miasta–grzyba

Łódź zawdzięczała masowym migracjom uwłaszczonych chłopów do szybko powstających łódzkich fabryk. Dzięki temu Łódź stała się drugim co do wielkości polskim miastem. Wzrost ludności w I połowie XX w. nie był już tak spektakularny, ale wciąż spory. Do 1939 r. Łódź podwoiła liczbę mieszkańców a jej zaludnienie wynosiło niespełna 700 tys.

Druuga wojna światowa spowodowała znaczne ubytki ludności miasta – zwłaszcza żydowskiej i niemieckiej. W 1945 r. miasto liczyło niecałe 500 tys. mieszkańców. Powojenny wyż demograficzny i migracje przyczyniały się do systematycznego wzrostu liczby łódzian aż do 1984 r., w którym to Łódź osiągnęła maksymalne w swych dziejach zaludnienie rzędu 854 tys. (ryc. 1).

Jeszcze w 1984 r. w Łodzi i w innych dużych miastach Polski liczba ludności w porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła, a przyrost naturalny był dodatni. W następnym roku Łódź wkroczyła w trwającą do dziś fazę depresji demograficznej z postępującym ubytkiem zaludnienia (ryc. 1), związanym przede wszystkim z ujemnym przyrostem naturalnym. Wyjątkiem był 1988 r. kiedy to Łódź powiększyła swój obszar o sąsiednie tereny, włączając kilkanaście wsi; wtedy liczba ludności nieznacznie się powiększyła.

Między rokiem 1988 a 2011 ubyło w Łodzi 125,4 tys. mieszkańców (tab.1). Był to jeden z najwyższych ubytków pośród wszystkich dużych miast Polski (15%). Zmniejszenie liczby ludności w Łodzi w latach 2000–2011 wyniosło

Ryc. 1. Dynamika rozwoju ludności Łodzi w latach 1820–2011

Źródło: Jelonek 1967, Roczniki Statystyczne Łodzi.

Tab. 1. Ludność Łodzi w latach 1988–2011

Rok	Ogółem	Mężczyźni		Kobiety	
	tys. osób		[%]	tys. osób	[%]
1988	854,3	392,7	45,9	461,6	54,1
1995	816,7	373,6	45,7	443,1	54,3
2002	789,3	360,4	45,6	428,9	54,4
2011	728,9	331,6	45,5	397,3	54,5
Różnica	-125,4	-61,1		-64,3	
Dynamika 1988 = 100	85,3	84,4		86,0	

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi.

9,5%, w Poznaniu 4,9%, a Katowicach 5,3%. Jedynie w przypadku Warszawy i Krakowa liczba ludności wzrosła kolejno o 1,1% i 0,1% (tab. 2–3).

Na skutek szybkiej utraty ludności Łódź, która od drugiej połowy XIX w. stała się następnym po Warszawie miastem polskim, straciła tę pozycję w 2007 r. na rzecz Krakowa. Różnica w zaludnieniu obu miast wynosiła już w 2012 r. prawie 40 tys. osób (tab. 3).

Tab. 2. Zmiana ludności miast w latach 2000–2011

Miasto	Zmiana w %
Miasta Polski ogółem	-1,2
Warszawa	+1,1
Kraków	+0,1
Łódź	-9,2
Wrocław	-1,5
Poznań	-4,9
Katowice	-5,8

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi.

Tab. 3. Ludność Łodzi i wybranych miast w latach 1985–2012

Rok	Warszawa	Kraków	Łódź	Wrocław	Poznań
	osoby				
1985	1 659 385	740 122	847 864	637 207	575 134
1888	1 655 272	746 627	854 261	638 986	587 971
1990	1 655 661	750 540	848 258	643 218	590 101
1995	1 635 112	744 987	823 215	641 974	581 171
2000	1 610 471	741 510	793 217	633 857	574 896
2002	1 689 201	758 544	789 318	640 367	578 886
2005	1 697 596	756 629	767 628	635 932	567 882
2012	1 715 517	758 334	718 960	631 188	550 742

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi.

Przyczyny wyludniania się miasta

Drastyczny ubytek liczby mieszkańców Łodzi jest skutkiem ujemnego od lat przyrostu naturalnego, który z kolei zależy w głównej mierze od struktury wieku i płci oraz modelu rodziny związanego z przemianami cywilizacyjnymi w krajach rozwiniętych.

Model rodziny ukształtowany w drugim przejściu demograficznym od lat wykazuje podobne tendencje: zmniejszającą się liczbę małżeństw, odkładanie w czasie decyzji o posiadaniu dzieci i ich liczbie (najczęściej jedno), a w związku z tym spadek dzietności. Janiszewska (2013) podkreśla, że w Polsce mamy również do czynienia z szybko postępującym kryzysem małżeństwa jako instytucji, nasilaniem się rozwodów, wzrostem kohabitacji i urodzeń pozamałżeńskich.

W przypadku Łodzi w latach 1989–2011 spadek liczby małżeństw postępował najszybciej w porównaniu z innymi miastami i wyniósł ponad 40%. Analogicznie w Warszawie spadek ten wynosił 14,9%, w Krakowie 14,4%, Wrocławiu 24,8% i w Poznaniu 22,8% (Janiszewska 2013).

Takie czynniki, jak struktura płci i wieku wyróżniają znacząco Łódź od innych dużych miast. Struktura płci wskazuje na to, że Łódź jest najbardziej sfeminizowanym miastem. Na 100 mężczyzn przypada tu 120 kobiet. Kobiety stanowią 54,5% ludności miasta (tab. 1). Taka przewaga jest między innymi konsekwencją struktury wieku. Łódź jest więc mocno starzejącym się i silnie sfeminizowanym miastem (tab. 4).

W porównaniu z pozostałymi miastami Łódź ma najwięcej mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W 2011 r. stanowili oni przeszło ¼ populacji

Tab. 4. Struktura wieku w wybranych miastach w 2011 r. (udział procentowy)

Miasto	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
Warszawa	15,5	63,0	21,5
Łódź	14,1	59,9	26,0
Kraków	15,4	66,7	19,9
Wrocław	14,7	61,4	23,9
Poznań	15,3	61,4	23,3

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi.

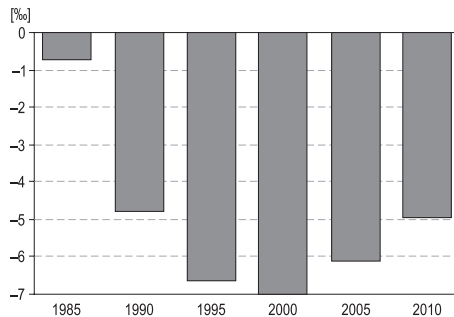
miasta, podczas gdy dzieci i młodzież to zaledwie 14% wszystkich mieszkańców (tab. 4). Przeciętny łodzianin ma 43 lata, jest to najwyższa średnia spośród największych miast. Ponadto Łódź od wielu lat charakteryzuje się najkrótszą przeciętną długością życia mieszkańców. W 2010 r. przeciętna długość życia łodzian wyniosła 70 lat dla mężczyzn i 79 lat dla kobiet. Były to wartości poniżej średniej krajowej – odpowiednio o 2,1 i 1,6 lat (*Trwanie...* 2011). Dla porównania w Poznaniu mężczyzna żył średnio 72,7 lat, w Krakowie 74,1 lat, a kobieta analogicznie średnio 80 i 81 lat.

Jak podaje Państwowy Zakład Higieny (*Sytuacja...* 2008), z punktu widzenia długości trwania życia najmniej korzystnym środowiskiem zamieszkania w Polsce są najmniejsze miasta, poniżej 5 tys. mieszkańców, natomiast najlepszym – największe miasta, z wyjątkiem Łodzi, której mieszkańcy żyją nawet krócej niż mieszkańcy małych miast. Trwanie życia mężczyzn i kobiet jest najkrótsze w Łodzi, a najdłuższe w Warszawie i Krakowie.

Natężenie umieralności jest w Łodzi wyraźnie większe niż w innych wielkich miastach. W połączeniu z niekorzystną strukturą wieku daje to w efekcie relatywnie dużą liczbę zgonów. Główne przyczyny zgonów na świecie i w Polsce, czyli choroby układu krążenia i nowotwory, powodują więcej zgonów w Łodzi niż w skali kraju, szczególnie w przypadku nowotworów. W 2011 r. zgony wynosiły 14,2 osób na 1000 ludności i były najwyższe wśród dużych miast Polski, w których rzadko przekraczały 10 osób. Odwrotna sytuacja występowała w poziomie urodzeń.

W Łodzi w 2011 r. na 1000 osób wystąpiło 8,6 urodzeń żywych, podczas gdy w Warszawie wartość ta wynosiła 11,1, w Poznaniu 10,5, a we Wrocławiu 9,9.

Wysokie wskaźniki zgonów przy niskich wskaźnikach urodzeń żywych powodują od lat drastycznie niski przyrost naturalny, który jest główną przyczyną wyludniania się Łodzi (ryc. 2, tab. 5).

Ryc. 2. Przyrost naturalny w Łodzi w latach 1985–2010

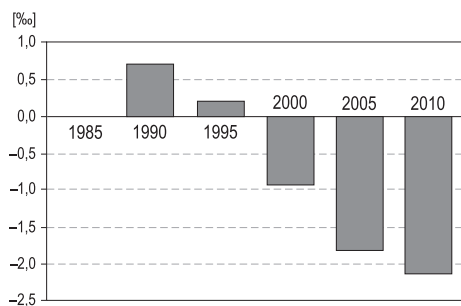
Źródło: dane GUS opublikowane w Rocznikach Demograficznych i w Statystyce Łodzi, 2012.

Tab. 5. Przyrost naturalny (na 1000 ludności) w wybranych miastach Polski w latach 1984–2012

Lata	Warszawa	Kraków	Łódź	Wrocław	Poznań
1984	+2,5	+5,8	+0,6	+7,5	+5,6
1985	+1,1	+5,7	-0,7	+5,8	+3,7
1990	-2,7	+1,0	-4,8	+0,9	-1,1
1995	-4,4	-1,4	-1,4	-2,1	-2,5
2000	-3,6	-1,5	-7,0	-2,6	-2,3
2005	-1,5	-0,8	-6,1	-1,7	-0,0
2011	+0,7	+0,6	-5,6	-0,1	+0,8

Źródło: dane GUS opublikowane w Rocznikach Demograficznych i w Statystyce Łodzi, 2012.

Przyrost naturalny w Łodzi jest kilkakrotnie niższy w porównaniu z innymi miastami, od 1985 r. jest stale ujemny. Tendencja taka wystąpiła w dużych miastach dopiero w okresie 1990–1995, a w 2011 r. poza Łodzią i Wrocławiem przyrost stał się dodatni (tab. 5). W latach 1984–2011 największą dynamiką

Ryc. 3. Migracje w Łodzi w latach 1985–2010

Źródło: dane GUS opublikowane w Rocznikach Demograficznych i Rocznikach Statystycznych Łodzi

spadku przyrostu naturalnego cechowały się Wrocław i Łódź, zaś najmniejszą Kraków i Warszawa (tab. 5).

Drugim czynnikiem zmniejszającym systematycznie liczbę ludności Łodzi, w znacznie mniejszym jednak zakresie niż w przypadku przyrostu naturalnego, są migracje (ryc. 3, tab. 6–8).

Saldo migracji, począwszy od 2000 r., jest stale ujemne. Wiąże się to z procesami suburbanizacji oraz emigracją zarobkową za granicę, zwłaszcza po wejściu Polski do UE w 2004 r., jak również do innych ośrodków – najczęściej do pobliskiej Warszawy. Zgodnie z ogólnościowymi tendencjami w krajach rozwiniętych mieszkańcy miast przenoszą się do strefy podmiejskiej. W latach 1989–2007 do gmin okalających Łódź wyemigrowało

Tab. 6. Ogólne saldo migracji ludności (na 1000 ludności) w latach 1984–2012

Lata	Warszawa	Kraków	Łódź	Wrocław	Poznań
1984	+2,3	+1,6	+0,6	+0,2	+0,3
1985	+1,0	+1,3	0,0	+0,2	+3,2
1990	+3,1	+2,1	+0,7	+0,5	+3,5
1995	+1,5	+0,8	+0,2	+1,8	+0,9
2000	+2,1	+1,3	-0,9	+0,3	-0,6
2005	+4,9	+2,0	-1,8	+2,2	-3,7
2012	+4,8	+1,1	-2,4	-0,5	-4,4

Źródło: dane GUS opublikowane w Rocznikach Demograficznych oraz Rocznikach Statystycznych Demografii z różnych lat.

Tab. 7. Ruch migracyjny w Łodzi i wybranych miastach w latach 2008–2012

Miasta	2008	2009	2010	2011	2012
Łódź	-1638	-1367	-1669	-1467	-1643
Warszawa	3897	3837	3940	7102	6623
Poznań	-3121	-2871	-3005	-2493	-2310
Wrocław	183	819	693	615	866
Kraków	-62	412	416	975	738

Źródło: Herman i in. 2013.

Tab. 8. Prognoza liczby ludności w wybranych miastach na lata 2005–2030. Ludność w tysiącach

Lata	Warszawa	Kraków	Łódź	Wrocław	Poznań
	osoby				
2005	1 687 628	760 343	768 901	637 162	573 039
2010	1 720 398	730 633	755 546	632 561	555 614
2015	1 660 275	707 984	739 396	613 467	547 887
2020	1 630 874	707 984	739 396	613 467	547 887
2025	1 588 394	641 688	687 257	573 048	509 203
2030	1 532 735	651 188	605 104	547 268	485 109

Źródło: Prognoza demograficzna na lata 2003–2030, GUS, Obraniak 2007.

około 37 tys. łodzian – o 60 % więcej niż napłynęło z tych terenów do miasta (*Profil miasta Łodzi*, 2012). Tendencja ta stale się utrzymuje, gdyż proces suburbanizacji postępuje.

Skala odpływu migracyjnego na pobyt stały do Warszawy jest relatywnie niewielka i kształtuje się na poziomie 6–7 % ogólnego odpływu migracyjnego łodzian w ruchu wewnętrznym. W latach 2011–2012 udział ten w porównaniu z poprzednimi latami nieco wzrósł: w 2011 r. do poziomu 7,4 %, w 2012 r. ukształtował się na poziomie 7,2 %. Liczba osób migrujących do stolicy przekraczała na ogół 350, z wyjątkiem 2009 r., kiedy to wyniosła 289 osób (Herman i in. 2013).

Mimo niewielkiej odległości i coraz lepszych połączeń komunikacyjnych migracje wahałowe (dojazdy do pracy) do Warszawy, jak wykazały badania w porannych pociągach relacji Łódź–Warszawa, sięgają niemal 900 osób (Jakóbczyk–Gryszkiewicz, 2004).

W okresie 1984–2011 w większości miast porównywanych z Łodzią saldo migracji było dodatnie – szczególnie w Warszawie, Krakowie i we Wrocławiu (tab.6.). Jedynie w Łodzi ogólne saldo migracji w tym okresie było najczęściej ujemne.

Duże dodatnie saldo migracji w Krakowie przyczyniło się (wraz z dodatnim przyrostem naturalnym) do znacznego przyrostu liczby ludności, natomiast w Łodzi ujemne saldo pogłębiło regres ludnościowy spowodowany dużym ubytkiem naturalnym.

Dzięki migracjom, w których odpływ przeważał nad napływem w Łodzi w okresie 2008–2012 ubyło średnio 1550 osób rocznie – w sumie 7784 mieszkańców. W porównaniu ze stratami wynikającymi z ujemnego przyrostu naturalnego nie jest to wiele. Większe straty z powodu odpływu mieszkańców zanotowano w Poznaniu, natomiast największe przyrosty ludności z tytułu migracji nastąpiły w Warszawie, we Wrocławiu i w Krakowie (tab. 7).

W badaniach 51 wielkich miast europejskich, w tym Łodzi, Warszawy, Krakowa i Poznania, wykazano, że większość z nich charakteryzowała się dodatnim przyrostem naturalnym (Majdzińska 2013). Największy ubytek wystąpił w dwóch odrębnych miastach pod względem kondycji społeczno-gospodarczej – Genewie i Łodzi, w których na 1 zgon przypadało statystycznie 0,5 urodzeń. Łódź okazała się ponadto najsilniej sfeminizowanym miastem.

W grupie wiekowej powyżej 65 lat na 100 mężczyzn przypadało w Łodzi 200 kobiet. Taksonomiczny miernik rozwoju Z. Hellwiga zastosowany przez Majdzińską (2013), w którym brano pod uwagę dynamikę zmian liczby ludności, indeks starości demograficznej, wskaźnik dynamiki demograficznej oraz stopę zgonu niemowląt, pozwolił zaklasyfikować badane miasta do czterech grup. Pierwszą charakteryzowała najkorzystniejsza sytuacja demograficzna, natomiast czwartą najmniej korzystna. W tej ostatniej grupie miast o wysokim ubytku naturalnym ludności oraz zaawansowanym poziomie starzenia się znalazła się Łódź wraz z Genewą, Budapesztem, Essen i Dortmundem. Pozostałe zbadane polskie miasta – Warszawa, Kraków i Poznań, znalazły się w grupie trzeciej o względnie mało korzystnej sytuacji demograficznej.

Perspektywy rozwoju Łodzi. Możliwości przeciwdziałania niekorzystnym tendencjom demograficznym

Wyniki prognozy demograficznej wskazują, że do roku 2030 we wszystkich miastach liczba ludności będzie malała, a ubytki względne będą coraz większe. Najbardziej obniży się zaludnienie w Łodzi, a relatywnie najmniejsze ubytki w zaludnieniu będą w Warszawie. W 2030 r. przewidywana liczba ludności w Krakowie będzie o 46 tys., tj. o 7,6% większa niż w Łodzi. Zmniejszy się także dystans między Łodzią i Wrocławiem (tab. 8).

W prognozie szacuje się, że w latach 2005–2030 Łódź straci 21% mieszkańców. W innych miastach zmiany te nie będą aż tak drastyczne i wyniosą od 9,2% w Warszawie do 15,3% w Poznaniu (tab. 9).

W zakresie ruchu naturalnego ludności prognozuje się dalszy spadek współczynnika dzietności do 2010 r., a następnie niewielki wzrost w latach 2010–2020. W zakresie umieralności przewiduje się dalszy wzrost przeciętnego trwania życia. Jak podają prognozy, we wszystkich miastach w latach 2000–2030, zmniejszy się liczba urodzeń. W Łodzi będzie ona największa – 47%, podobnie jak w Poznaniu. W Krakowie wyniesie – 44%, podobnie jak we Wrocławiu, zaś w Warszawie – 35% (Obraniak 2007).

Tab. 9. Prognoza liczby ludności w wybranych miastach na lata 2005–2030. Ubytki w procentach

Lata	Warszawa	Kraków	Łódź	Wrocław	Poznań
2005–2010	-0,6	-0,9	-3,9	-1,5	-1,9
2010–2015	-1,1	-1,9	-4,2	-2,2	-2,5
2015–2020	-1,8	-3,0	-4,5	-2,9	-3,2
2020–2025	-2,6	-4,2	-5,0	-3,8	-4,0
2025–2030	-3,5	-5,2	-5,7	-4,5	-4,7
2005–2030	-9,2	-14,4	-21,3	-14,1	-15,3

Źródło: Prognoza demograficzna na lata 2003–2030, GUS, Warszawa 2004, Obraniak 2007.

Te niekorzystne tendencje demograficzne może zahamować polityka pro-rodzinna państwa związana przede wszystkim z rocznymi płatnymi urlopami macierzyńskimi wprowadzonymi od 2014 r.

Niewątpliwie jednak najważniejszym czynnikiem mogącym zatrzymać, ale także przyciągnąć młodych ludzi do osiedlenia się w mieście i zachęcić ich do zakładania rodziny, jest stabilna praca, którą może zapewnić dobra kondycja gospodarcza miasta oraz odpowiednie perspektywy rozwoju zarówno gospodarczego jak i kulturalnego. Łódzki rynek pracy na tle innych miast nie wygląda najlepiej (tab. 10). Ze świadczeń pomocy społecznej korzysta w Łodzi 6% mieszkańców (37 tys. dorosłych i 8 tys. dzieci). Na pomoc społeczną Łódź wydaje najwięcej, (1,8 tys. zł na mieszkańca).

Tab. 10. Rynek pracy

Lata	Wyszczególnienie	Warszawa	Kraków	Łódź	Wrocław	Poznań
2000	Pracujący na 1000 osób	451,4	342,3	265,8	312,6	381,0
2011		479,9	378,7	311,5	371,3	415,9
2000	Kobiety % ogółu prac.	50,7	47,9	52,5	49,9	49,4
2011		52,0	50,3	52,9	52,3	49,4
2000	Przeciętne wynagrodzenie zł	4483,17	3435,94	3109,47	3440,73	3842,08
2011		4682,50	3667,72	3197,77	3600,88	4031,58
2000	Stopa bezrobocia%	3,3	6,3	15,8	7,3	3,4
2011		3,7	4,8	11,0	5,0	3,6

Źródło: Statystyka Łodzi, 2012, US w Łodzi.

Niepokoi zarówno niewielka liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców, wysoka stopa bezrobocia jak i niskie zarobki (tab. 10). Ta ostatnia cecha paradoksalnie w ostatnich latach działa na korzyść Łodzi, przyciągając zagranicznych inwestorów.

Atutami miasta jest ponadto coraz lepsza dostępność komunikacyjna (skrzyżowanie autostrad), rozwój łódzkich uczelni, a więc dobrze wykształcona kadra, oraz niskie koszty prowadzenia działalności gospodarczej.

Po transformacji ustrojowo-gospodarczej zapoczątkowanej w Polsce w 1989 r. w Łodzi nastąpił bolesny upadek wiodącego niegdyś przemysłu włókienniczego. W efekcie zanotowano tu 20% bezrobocia. Na miejsce wielkich zakładów państwowych powstały tysiące małych (zatrudniających do 9 osób) zakładów prywatnych, głównie z branży odzieżowej. W strategii gospodarczej dla Łodzi opracowanej przez firmę Mc Kinsey & Company postawiono na rozwój branż priorytetowych – obsługę biznesu (BPO), logistykę, przetwarzanie informacji (IT) i AGD.

Inwestorzy zagraniczni postawili na nowe gałęzie przemysłu m.in. produkcję sprzętu gospodarstwa domowego, komputerów i produkcję golarek. Ponadto Łódź wyrasta na znaczące centrum obsługi biznesu (m.in. Infosys i Fujitsu). Działa tu najlepiej oceniana w skali kraju specjalna strefa ekonomiczna. Nowe światowe marki funkcjonujące w Łodzi to: Gillette, Dell, Indesit Company, BSH, Infosys, Fujitsu, Ericpol, Ceri, Comarch i Accenture.

Łódź od 1945 r. jest znaczącym ośrodkiem akademickim w kraju. W mieście działa 20 wyższych uczelni – w tym 6 państwowych, w których studiuje około 100 tys. studentów. Dzięki nim zmienia się zarówno zaludnienie (65% to studenci spoza miasta), jak i struktura demograficzna Łodzi – przybywa ludzi młodych oraz wzrasta zapotrzebowanie na usługi.

Podobnie jak i inne miasta, Łódź zmienia swoją przestrzeń poprzez rewitalizację XIX-wiecznych terenów poprzemysłowych na cele mieszkaniowe i usługowe. Procesom gentryfikacji w tempie znacznie szybszym niż w innych miastach podlega stara zabudowa czynszowa. Gentryfierem są w tym przypadku władze samorządowe.

Dzięki inwestorom zagranicznym, funduszom unijnym i determinacji władz samorządowych powstają nowe centra kulturalno-rozrywkowo-handlowe, takie jak osławiona łódzka Manufaktura założona na miejscu dawnej

jurydyki przemysłowej czy budowane obecnie Nowe Centrum Łodzi z nowoczesnym dworcem kolejowym i zrewitalizowanymi na cele kulturalne i naukowe budynkami najstarszej łódzkiej elektrociepłowni.

Podsumowanie

Łódź w porównaniu z innymi dużymi miastami w Polsce wyróżnia się znacznie gorszymi cechami demograficznymi, do których trzeba zaliczyć:

- najszybciej malejącą liczbę ludności,
- najwyższy ujemny przyrost naturalny,
- niski poziom urodzeń,
- bardzo wysoki poziom zgonów wynikający m.in. ze słabej kondycji zdrowotnej łódzian,
- krótsze przeciętne trwanie życia zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn,
- silną feminizację,
- szybkie starzenie się społeczeństwa,
- ujemne saldo migracji,
- najgorsze dane w prognozie demograficznej – przewidywany ubytek ludności w latach 2005–2030 rzędu 163 tys. (o 21,3%).

Niestety dane gospodarcze też nie napawają optymizmem, gdyż w porównaniu z innymi miastami w Łodzi są niższe zarobki i wyższa stopa bezrobocia. Taka sytuacja raczej zniechęca potencjalnych imigrantów. Nadzieją miasta jest intensywniejszy rozwój gospodarczy realizowany już m.in. przez lokalizację inwestycji związanych z obsługą biznesu (BPO), które przyciągają absolwentów wielu łódzkich uczelni. Ciekawe miejsca pracy, awangardowe inwestycje miejskie, rewitalizacja zabudowy mieszkaniowej, niższe koszty utrzymania, tańsze mieszkania mogą w dalszej perspektywie zatrzymać młodych i wykształconych łódzian w mieście.

Nową perspektywę dadzą też miastu znaczne fundusze unijne, które w ciągu najbliższych 7 lat wyniosą 4 mld zł. Kwita ta zostanie przeznaczona na dokończenie największych inwestycji miejskich – przebudowę układu komunikacyjnego oraz rewitalizację śródmieścia. Już odnowiono ulicę Piotrkowską stanowiącą rdzeń miasta od XIX w. i nazywaną jego salonem. Centrum Łodzi

czeka rewitalizacja głównie zabudowy mieszkaniowej. Obejmie ona 12 tys. dotychczasowych mieszkańców.

Powstaje także gigantyczna inwestycja pod nazwą Nowe Centrum Łodzi – w rejonie dworca Łódź Fabryczna, realizowana od kilku lat na 100 ha w obrębie zabytkowej zabudowy, m.in. fabrycznej. W ramach programu NCL jest prowadzonych 51 projektów o łącznej wartości 4,4 mld zł. Ze względu na skalę i już dokonane przedsięwzięcia rewitalizacyjne w mieście (np. Manufaktura) Łódź jest kandydatem do organizacji w 2022 r. wystawy International Expo (tzw. Małe Expo) poświęconej rewitalizacji.

Łodzianie coraz częściej angażują się też w projekt miasta obywatelskiego – masowo uczestnicząc np. we współdecydowaniu o podziale budżetu obywatelskiego.

Literatura

- Herman E., Jaeschke A., Kaniewicz S., Konczak S., 2013, *Skala, natężenie i kierunki migracji do Łodzi i badanie odpływu mieszkańców w latach 2010–2012 wg gmin województwa łódzkiego, innych województw, zagranicy, płci i wieku migrujących*, Fundacja Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź
- Jakóbczyk-Gryszkiewicz J., 2004, *Wyjazdy łodzian do pracy w Warszawie. Przykład dążenia do poprawy warunków życia*, [w:] J. Jażdżewska (red.), XVII Konwersatorium Wiedzy o Mieście *Zróźnicowanie warunków życia ludności w mieście*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Janiszewska A., 2013, *Małżeństwa vs związki nieformalne w opiniach młodych mieszkańców Łodzi*, [w:] J. Dzieciuchowicz, A. Janiszewska (red.), *Przemiany w sferze zachowań demograficznych w okresie przekształceń społeczno-gospodarczych*, Prześnienie–Społeczeństwo–Gospodarka, 12, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Jelonek A., 1967, *Ludność miast i osiedli typu miejskiego na ziemiach Polski od 1810 do 1950 r.*, Dokumentacja Geograficzna, z. 3–4.
- Majdzińska A., 2013, *Struktury i procesy demograficzne w wybranych wielkich miastach współczesnej Europy*, [w:] J. Dzieciuchowicz, A. Janiszewska (red.), *Przemiany w sferze zachowań demograficznych w okresie przekształceń społeczno-gospodar-*

czych, Przestrzeń–Społeczeństwo–Gospodarka, 12, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Obraniak W., 2007, *Ludność Łodzi i innych wielkich miast w Polsce w latach 1984–2006*, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódź.

Profil miasta Łodzi, 2012, Profesjadruk, Urząd Miasta Łodzi, Łódź.

Sytuacja zdrowotna ludności Polski, 2008, Państwowy Zakład Higieny, Warszawa

Trwanie życia w 2010 r., 2011, GUS, Warszawa.

Łódź – diminishing city. Comparison with the biggest Polish cities

Summary

In comparison with other Polish cities, Łódź exhibits much more unfavourable demographic features leading to quick depopulation of the city. In the period between 1988 and 2012 Łódź lost nearly 130 thousand inhabitants, which is more than 15 %. This is due to dramatically high natural decrease of population and negative migration balance, quick aging of the population, strong feminization, and changes in the family model. Chances for development are sought in economic growth based on foreign investments in the field of business process outsourcing (BPO), large supply of young labour with higher education, avant-garde municipal investments, and revitalization of the old housing stock.

Keywords: Łódź, depopulation of the city, prospects of development

Jolanta Jakóbczyk–Gryszkiewicz
Instytut Geografii Miast i Turyzmu
Uniwersytet Łódzki
ul. Kopcińskiego 31, 90–131 Łódź
jolgrysz@geo.uni.lodz.pl